

MAG orbitális hegesztés porbeles huzallal – gazdaságosan gyártott hegesztett kötések a legjobb minőségben

írta: Dr.-Ing. E. Engindeniz
fordította: Pásztor Csaba (Hegpont Kft)

1. Bevezetés

Az orbitális hegesztés mint elnevezés a latin ‚orbit‘ szótöböl eredeztethető, ami körpályát jelent (mint például egy műhold pályája a Föld körül). Az orbitális hegesztés jellemzően két, vízszintes tengelyű forgásszimmetrikus alkatrész (túlnyomórészt cső) közötti tompavarrat előállítását jelenti. Tipikusan a kőolaj-, földgáz-, távfűtés-, vízvezetékek, csőszervezetek, tartályok stb. építése és javítása során találkozhatunk ezzel a technológiával. Az orbitális varratkészítésnél jellemzően a következő eljárásokat alkalmazzák:

- kézi ívhegesztés bevont elektródával (111),
- volfrám elektródás ívhegesztés (AVI / TIG:141),
- aktív védőgázos fogyóelektródás ívhegesztés (MAG:135).

Elsősorban a gyártandó alkatrész darabszámának, geometriájának és az ebből eredő gazdaságossági megfontolásoknak megfelelően szokás kiválasztani a hegesztési technológiát, természetesen az egyes eljárásokkal elérhető varratminőség és az előírt minőségi követelmények szem előtt tartásával.

A cellulóz bevonatú elektródák kifejlesztése / fejlesztése a bevont elektródák kimagasló tértnyerését eredményezte a csőtávvezeték építésben. A termék-specifikus tulajdonságoknak köszönhetően a varratok PG pozícióban készülnek. A bevont elektródás technológia jelentős hátránya, hogy a hegesztőnek nagyon magas elvárásokat kell teljesíteni a kezűgyességet illetően, amennyiben hibamentes varratokat kíván készíteni. A minőségi elvárások növekedése (például az alapanyagokat illetően), a konkurencia keltette növekvő nyomás, a rövidülő technológiai idők az üzemeket gazdaságos, gépesített, nagy folyamatbiztonságú eljárások bevezetésére kényszerítik a kézi ívhegesztő eljárásokkal szemben.

Ezen elvárások nyomására kezdődtek meg a TIG (AVI) eljárások gépesítésére szolgáló berendezések fejlesztései. Mára az orbitális TIG hegesztés – hegesztőanyaggal vagy anélkül – a berendezés-, cső- illetve tartályépítésben jelentős teret nyert. Az eljárás sajátossága, hogy szigorú kritériumokat támaszt a varratelőkészítéssel szemben, és teljesítménye miatt csak a kis átmérők hegesztésére használatos. Az orbitális MAG hegesztés viszont számos felhasználási példát tudhat magáénak a klasszikus csővezeték-építésben.

2. Az orbitális MAG hegesztés technikai feltételei

Hegesztési pozíciók tekintetében bármilyen kényszer-pozíció szóba jöhet. Az orbitális MAG hegesztés fentről lefelé pozícióban a hegfürdő korlátozott mérete miatt kis fajlagos teljesítménnyel dolgozik, jellemzően kisebb nyitási szögű varratelőkészítést alakítanak ki, így kevesebb hegesztőanyag kerül a varratba. A kötési- veszélye fennáll. Függgőlegesen emelkedő pozícióban porbeles huzalokat szokás alkalmazni, amivel jóval nagyobb teljesítmény érhető el, valamint csökken a porozitás veszélye.

1. ábra: MAG orbitális berendezés üzem közben

Az orbitális MAG hegesztés számára az áttörést a megfelelő portöltetű huzalok fejlesztése hozta meg: ezek az „újgenerációs” salakú rutil-bázikus porbéléses huzalok. Orbitális MAG hegesztés esetén a hegesztőhuzalok hasonlóan nagy jelentőséggel bírnak, mint az eljárás berendezései, ezért a szóban forgó technológia esetén mindkettőt fokozott figyelemmel kell kiválasztani.

A berendezéssel szemben támasztott követelmények:

- robusztus építésmód, de kis súly,
- érzéketlen a környezeti változásokra (hőmérséklet, páratartalom),
- gyors fel- és leszerelési lehetőség,

- fokozatmentesen állítható lengetési frekvencia, szélesség és hegesztési sebesség, távirányítási lehetőség,
- fokozatmentesen állítható feszültség, áramerősség és hegesztési sebesség, távirányítási lehetőség
- kis huzaltekercsekkel való kompatibilitás (~5 kg huzaltömeg)
- integrált huzalelőtolóegység,
- oldalirányban és függőlegesen is állítható hegesztőfej.

A porbéléses huzallal szemben támasztott követelmények:

- gyorsan dermedő rutilos salak,
- leolvadási teljesítmény: 5 kg/h,
- megfelelő hegfürdő kontroll PE és PF pozícióban is,
- magas porozitással-, repedéssel-, kötésihibával szembeni biztonság,
- kielégítő ütőmunka -40°C -on is,
- fröcskölésmentes cseppátmenet,
- előtolható legyen 2 huzalvezető görgővel,
- torziós feszültségek ne legyenek a hegesztőhuzalban,
- HD < 3 ml/100g
- ne legyen nedvességfelvétel a raktározás / tárolás illetve a felhasználás során.

Fenti követelményeket teljesíti a jelen cikkben tárgyalt porbeles huzalos orbitális MAG hegesztés technológia, és kiválóan használható az általános csővezeték-építési munkákban $\varnothing 300$ mm feletti csövek hegesztésénél.

3. Berendezéstechnika

A berendezés a következő egységekből áll:

1. Orbitális hegesztőkocsi vezérlődobozzal,
2. Vezető szalag edzett acélból ,
3. MAG-áramforrás körülbelül 350 A-rel 60%-os bekapcsolási időnél.

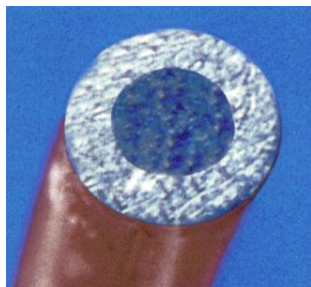
A vezérlés építhető az áramforrásba integráltan is. A távvezérlő lehet különálló egység illetve az orbitális fejre is szerelhető. A léghűtésű hegesztőfej haladó és ívelő mozgást végez.

4. Porbeles huzalok

Az 1a és 1b táblázat tartalmaz az orbitális hegesztési feladatokhoz alkalmas porbéléses huzalokat különböző acélokhoz X100-ig. Ezek a hegesztőhuzalok zárt csőkeresztmetszetűek, varratmentesek és rezegett felületűek, az ebből fakadó előnyök:

- abszolút érzéketlen a nedvességfelvételre (HD < 5 ml/100g).
- visszaszárítás egyáltalán nem szükséges.

- a rezeztett felületnek köszönhetően jó áramátadás.
- kiváló formastabilitás, nincsenek előtolási problémák,
- akár két „sima” (nem recézett) görgővel is előtolható.
- nincsenek torziós feszültségek („drallfrei” - elcsavarodásmentes), stabilan égő ív.
- csekély áramátadó kopás.

2. ábra: varratmentes zárt porbeles huzal

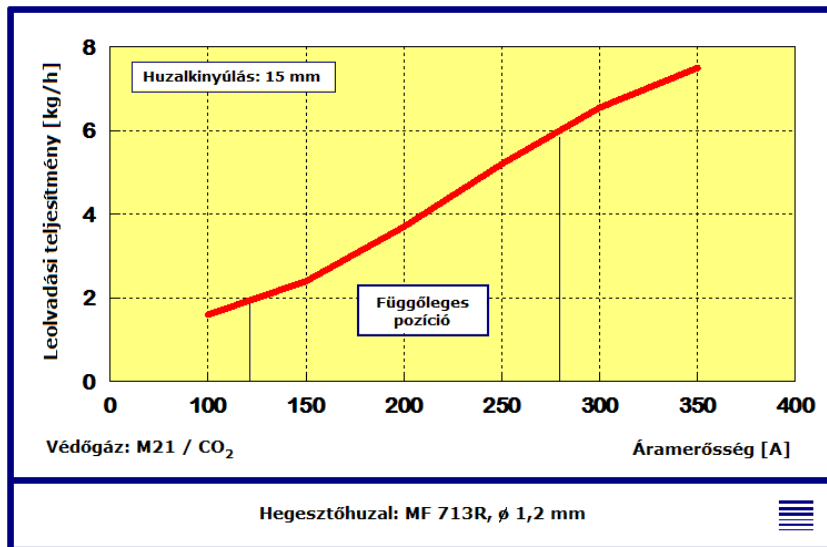
Hegesztő-huzal	Alapanyag	Védő-gáz	Jóváhagyások	Alapanyag szabványok	
				AWS 5.29	EN ISO
MF 713 R	Folyáshatár \geq 460 MPa Pl: X 42 - X 65 Pl: St 35.8 - St 45.8 Pl: L210 - L485	M21 / C1	TÜV, DB, GL, BV, LR, DNV, RINA, ABS, PRS, CWB	E71T-1M H4 E71T12M H4 E71T-1C H4 E71T12C H4	17632-A T 46 4 P M 1 H5 17632-B T 55 4 T1 1MA H5 17632-A T 46 2 P C 1 H5 17632-B T 55 2 T1 1CA H5
MF 821 R	Folyáshatár \geq 500 MPa Pl: X 42 - X 70	M21 / C1	TÜV, DB, GL, BV, LR, DNV, RINA, ABS, CWB	E81T1-NiMJ H4	17632-A T 50 6 1Ni P M 1 H5 17632-B T 57 6 T1 1MA N2M1 H5 17632-A T 46 4 1Ni P C 1 H5 17632-B T 55 4 T1 1CA N2M1 H5
MF 550 R	Folyáshatár \geq 550 MPa Pl: X 42 - X 80	M21	- - -	E91T1-Ni2 H4	18276-A T 55 6 Mn1,5Ni P M 1 H5 18276-B T 76 6 T1 1M N3C1M2 H5
MF 620 R	Folyáshatár \geq 620 MPa Pl: X 42 - X 80	M21	- - -	E91T1-K2M H4	18276-A T 62 4 1,5NiMo P M 1 H5 18276-B T 69 4 T1 1MA N2M2 H5
MF 690 R	Folyáshatár \geq 690 MPa Pl: X 42 - X 100	M21	DNV, LR, GL, BV, ABS	E110T1-K4MJ H4	18276-A T 69 6 Z P M 1 H5 18276-B T 76 6 T1 1M N4M1 H5
MF 781 R	Folyáshatár \geq 460 MPa Pl: WT St 37 - WT St 52-3 Pl: COR-TEN A, B, C Pl: Patimax 37	M21	- - -	E81T1M H4	17632-A T 46 2 Z P M 1 H5
MF 825 R	Folyáshatár \geq 460 MPa Pl: 16Mo3	M21	TÜV	E81T1-A1M H4	17634-A T Mo P M 1 H5 17634-B T 55 T1 1M 2M3 H5

1a. táblázat: Porbeles huzalok MAG orbitális hegesztéshez
(a védőgázak az MSz EN ISO 14175:2008 szerintiék)

Hegesztőhuzal	C	Si	Mn	Mo	Ni	Cu	Ti	B
MF 713 R	0,05	0,5	1,3	-	-	-	+	+
MF 821 R	0,05	0,5	1,3	-	0,7	-	+	+
MF 550 R	< 0,08	0,5	1,7	-	1,4	-	+	+
MF 620 R	< 0,08	0,5	1,4	0,2	1,7	-	+	+
MF 690 R	< 0,08	0,5	1,7	0,2	2,0	-	+	+
MF 781 R	0,05	0,5	1,3	-	1,2	0,5	-	-
MF 825 R	0,05	0,5	1,3	0,5	-	-	-	-

1b táblázat: A varratfém kémiai összetétele (tipikus értékek)

Egyes típusok titánnal és bórral mikroötvözöttek, ennek köszönhetően a varratok nagyon jó tulajdonságokkal rendelkeznek, ütőmunka értékeik pedig kitűnőek. A 3. képen a leolvadási teljesítményre vonatkozó adatok a hegesztési pozíció és az áramerősség függvényében.

3. ábra: Az MF 713R huzal leolvadási teljesítménye

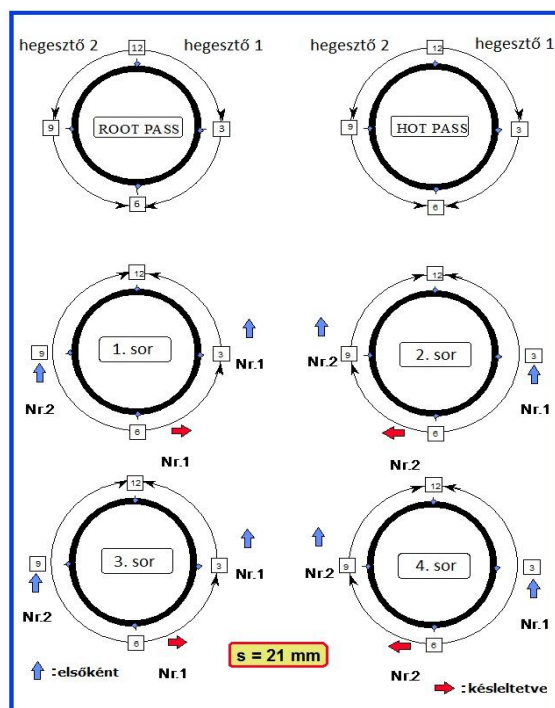
5. Felhasználási példák

A 2. táblázat mutatja a tipikus hegesztési paramétereket a lemezvastagság és a varratfelépítés / előkészítés függvényében. A gyök fizikai megtámasztása technikailag lehetséges, azonban sok országban nem engedélyezett. Ajánlatos a gyök és a második (hot pass cellulóz bevonatú elektróda esetén) sort bevont elektródás kézi ívhegesztéssel hegeszteni. Kézi TIG hegesztéssel készülő gyök esetén az alsó tartományban (3-tól 9 óráig) 2 sor szükséges. Alternatív megoldás lehet megfelelő fémporos portöltetű huzallal hegeszteni egysoros gyöksort emelkedő pozícióban. A töltősorok hegesztése porbeles MAG orbitális hegesztéssel 6 óra pozíciónál kezdődik és 12 óra pozíciónál fejeződik be, majd a 2. félcső szakaszt hegesztik. A hegesztés íveléssel történik, melynek paramétereit (szélesség, sebesség) minden egyes aktuális sorhoz illeszteni kell. Vízzintestől erősen eltérő varratokat ívelés nélkül kell hegeszteni. Élőlkészítésként „V” geometriájú előkészítést és 40...60° nyílásszöget szokás alkalmazni (lemezvastagságtól függően). A csövek illesztéséhez pneumatikus működtetésű belső illesztő (IPLC "Internal Pneumatic Line Clamp") vált be. Az illesztési hézag 2...2,5 mm, amennyiben a gyöksort cellulóz bevonatú elektródával felülről lefelé hegesztik. A porbeles huzalos gyökvarrat hegesztés kevésbé érzékeny az illesztési hibákra (például a csövek excentricitásából adódó pozíció eltérésekre), bevont elektródáknál viszont ez az érték legfeljebb 3 mm. További előnye a fémporos porbeles huzalos technológiának, hogy nem szükséges az egyes sorok hegesztése előtt tisztítás, ami rendkívül időigényes művelet.

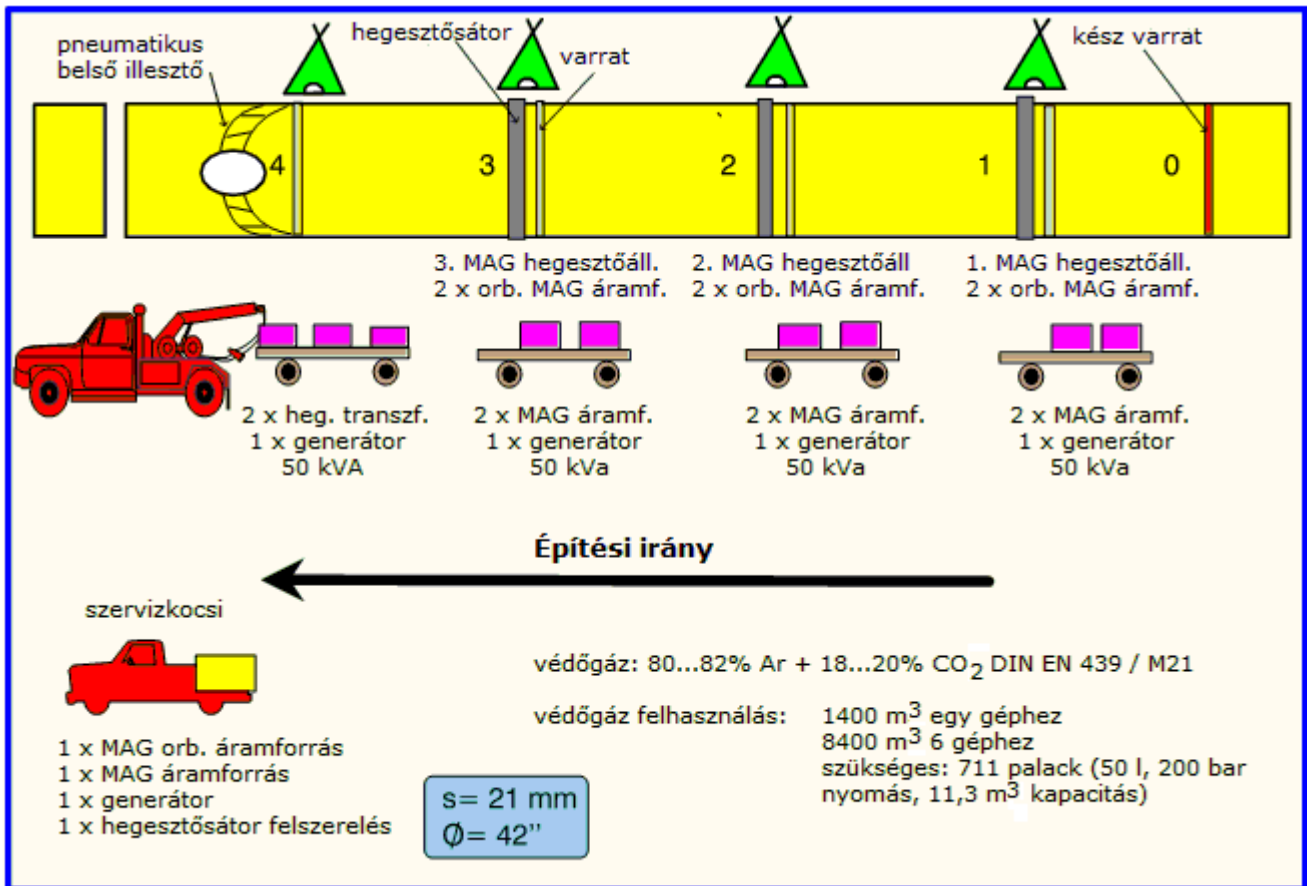
Falvastagság [mm]	Nyitási szög	Sorok száma	Huzalátmérő [mm]	Áramerősség [A]	Feszültség [V]	Hegesztési sebesség [cm/min]	Leolvadási teljesítmény [kg/h]	Hegesztési idő [min/m]
6	60°	1 gyöksor + 1	1,0	160-180	21-22	10,5-12,0	1,89-2,16	9,52-8,33
10	60°	1 gyöksor + 2	1,0	160-180; 200-210	22-23	11,0; 14,0-15,3	2,16; 2,52-2,75	17,0-16,3
15	60°	1 gyöksor + 4	1,2	16-180; 220-240	22-24	11,0; 14,6-16,8	2,16; 2,97-3,42	29,6-27,0
20	50°	1 gyöksor + 5	1,2	160-180; 200-240	22-24	11,0; 13,0-15,0	2,16; 2,97-3,42	40,5-39,1
25	40°	1 gyöksor + 6	1,2	160-180; 200-240	22-24	11,0; 12,4-14,3	2,16; 2,97-3,42	49,4-44,1
30	40°	1 gyöksor + 9	1,2	160-180; 220-240	22-24	11,0; 13,0-14,9	2,16; 2,97-3,42	70,6-62,8

2. táblázat: Hegesztési paraméterek, huzal: MF 713 R, hegesztőgáz: M21, ~15 l/min

Nagyobb átmérők esetén gazdaságosabb egyszerre 2 berendezéssel dolgozni, ezt a módszert a 4. ábra szemlélteti (42"-os (savanyú) földgáz vezeték, X 65 mod, s = 21 mm). A maximális kihasználtság eléréséhez célszerű a berendezéseket 90°-kal eltérítve indítani, hogy 12 óra pozíciónál ne tudjanak összeütközni. Az eljáráshoz szükséges feltétel, hogy a hegesztések a vázolt elrendezésben 3 hegesztő állomással történjen, ahol állomásonként 2 orbitális fej dolgozik. Ha a gyök- és 2. sor (hot pass) hegesztése bevont elektródás kézi ívhegesztéssel történik, ~17 óra alatt 30 körvarrat 3 állomáson készül el. Az 5. ábra hivatott szemléltetni az elrendezést. Ha 6 hegesztőgép-kezelőt, 1 villamos szakembert és 3 további munkatársat rendelünk a 3 állomáshoz, akkor összesen és egyidejűleg 10 szakemberre van szükségünk.

4. ábra: 2 géppel (Nr.1 és Nr.2) végzett orbitális MAG hegesztés

5. ábra. A vonalhegesztő csoport sematikus elrendezése

Alapanyag	Varratelőkészítés és felépítés	Hegesztési eljárás / porbeles huzal típusa	Áramerősség	Feszültség	Sebesség	Vonalenergia
X 65 mod		$\varnothing 1,2 \text{ mm}$ Gyök: kézi porb.; MF 710 M	[A]	[V]	[cm/min]	[kJ/cm]
		1. sor: orb. porb.; MF 713 R	120	18	10	12,96
		2. sor: orb. porb.; MF 713 R	170	21	9	23,8
		3. sor: orb. porb.; MF 713 R	180	21	10	22,7
		4. sor: orb. porb.; MF 713 R	180	22	12	19,8
			200	23	10	28,8

Makrociszolat	Leolvadási Teljesítmény [kg/h]	Vegyi összetétel [%]		Ütőmunka [J] ISO-V			
		alapanyag	varrat	RT	0	-20	
	Gyök: 2,0	C: 0,029	0,05	varratközép	121	99	85
	1. sor: 2,3	Mn: 1,42	1,25		118	86	56
	2. sor: 2,5	Si: 0,39	0,43		122	86	81
	3. sor: 2,5	P: 0,007	0,013	átlag:	120	90	74
	4. sor: 3,2	S: 0,0006	0,009	átmenet	>300	>300	>300
		Ni: -	0,21		>300	>300	>300
	Al: 0,046	0,027		>300	>300	>300	

6. táblázat: Vizsgálati eredmények a MF 713 R huzallal orbitális MAG hegesztéssel készített kötésekéről, alapanyag minőség: X 65 mod, falvastagság: 21 mm

5. Összefoglalás

A távfűtés, víz-, kőolaj-, földgáz vezeték stb. építésben mind nagyobb mennyiségben használnak fel acél csöveket, amelyek kötéstechológiája gyakran valamilyen ömlesztő hegesztő eljárás. A cellulóz bevonatú bevont elektródás kézi ívhegesztés továbbra is „domináns” eljárás, azonban a MAG orbitális hegesztés egyre nagyobb jelentőséggel bír, térhódítása meglehetősen gyors – az ez irányú fejlesztéseket minőségi és gazdaságossági megfontolások indokolják, illetve bizonyítják. A jelen cikkben tárgyalt porbeles huzalos orbitális MAG hegesztés alkalmas töltő és takaró sorok készítésére PE, PF, PA pozíciókban. Gyöksor (root- / hotpass) készítésére alkalmas lehet bevont elektródás kézi illetve TIG hegesztés, de mindenképpen meg kell említenünk, hogy kísérletek bizonyítják a gépesített porbeles MAG eljárás alkalmasságát is. További jelentős előny a munkát végzők kisebb terhelése.